

РИНОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

©2021 КАШПЕРСЬКА А. І.

УДК 658.87-043.86(477)

JEL: F19; L81

Кашперська А. І. Ринок роздрібною торгівлі України: стан і тенденції розвитку

Метою статті є дослідження сучасного стану ринку роздрібною торгівлі України, визначення його стану та тенденцій розвитку. Виділено основні чинники, що впливають на зміну роздрібною товарообороту, а саме: купівельна спроможність; стан і проблеми товарозабезпечення; розвиток матеріально-технічної бази; інституціональні перетворення; зростання конкуренції. На підставі узагальнення характеристик сучасного торговельного ринку виділено його основні риси та тенденції розвитку, найважливішими серед яких є: зосередження уваги на покращенні сервісу; розвиток Інтернет-торгівлі; урізноманітнення додаткових послуг; розширення переліку каналів збуту; оптимізація асортименту та переорієнтація діяльності на бік продовольчих товарів. Проаналізовано основні показники підприємств сфери торгівлі на підставі даних Державної служби статистики України протягом 2010–2020 рр., а саме: кількість суб'єктів господарювання на ринку з розподілом за розмірами та організаційно-правовою формою, а також обсяг реалізованих товарів за КВЕД 47 «Роздрібна торгівля»; регіональну структуру роздрібною товарообороту (юридичних осіб), структуру товарів; роздрібний товарооборот за товарними групами. Наголошено, що трансформаційні процеси, які відбуваються в роздрібній торгівлі, стосуються як змін самих торгових об'єктів, так і каналів збуту товарів. Визначено, що відбувається процес глобалізації у внутрішній торгівлі країни, та подальшого розповсюдження набуває тенденція переходу роздрібних підприємств у Інтернет-простір та пошуку платформних компаній. Обґрунтовано необхідність подальшої підтримки бізнесу з боку держави, стимулювання його розвитку з урахуванням сучасних вимог. Наголошено, що своєчасне вжиття заходів з боку власників роздрібних підприємств сприятиме їх пристосуванню до сучасних ринкових умов, підвищенню конкурентоспроможності та ефективності їх діяльності.

Ключові слова: роздрібна торгівля, ринок торгівлі, статистичні дані, дослідження торговельного ринку, внутрішня торгівля, підприємства торгівлі.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-120-127>

Рис.: 2. Табл.: 3. Бібл.: 12.

Кашперська Анастасія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та обліку, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клоцьківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: ar.anastasiya@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7382-1246>Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1792146/anastasiia-kashperska/>

UDC 658.87-043.86(477)

JEL: F19; L81

Kashperska A. I. Ukrainian Retail Market: The State and Development Trends

The article is aimed at studying the current state of the retail market of Ukraine, determining its state and development trends. The main factors influencing the change in retail turnover are allocated, namely: purchasing power; state and problems concerning the supply of products; development of material and technical base; institutional transformations; increased competition. On the basis of generalization of characteristics of the modern trading market, its main features and development trends are highlighted, the most important of which are: focusing on improving the service; development of Internet commerce; diversifying the additional services; expanding the list of sales channels; optimization of assortment and reorientation of activities in favor of food products. The main indicators of trade enterprises are analyzed on the basis of data of the State Statistics Service of Ukraine during 2010–2020, namely: the number of economic entities in the market, distributed by size and by organizational-legal form, as well as the volume of products sold under the CEA 47 «Retail Trade»; regional structure of retail turnover (legal entities), structure of products; retail turnover by product groups. It is emphasized that the transformation processes that take place in retail trade relate to both changes in the trading objects themselves and the channels of sale of products. It is defined that the process of globalization in the domestic trade of the country is taking place, accompanied by the widely spread tendency of transition of retail enterprises to the Internet space along with search for platform companies. The need for further support of business on the part of the State, stimulation of its development, taking into account modern requirements, is substantiated. It is emphasized that timely implementation of measures by the owners of retail enterprises will be instrumental in their adaptation to modern market conditions, increasing the competitiveness and efficiency of their activities.

Keywords: retail trade, trade market, statistics, trading market research, internal trade, trade enterprises.

Fig.: 2. Tabl.: 3. Bibl.: 12.

Kashperska Anastasiia I. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance and Accounting, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: ar.anastasiya@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7382-1246>Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1792146/anastasiia-kashperska/>

У сучасних тенденціях сталого розвитку вітчизняної економіки, активізації процесів посилення конкуренції на внутрішньому ринку значну роль відводиться торгівлі. Торгівля є стрімко зростаючою сферою. Одним із найприбутковіших

секторів підприємництва є роздрібна торгівля. Жорстка конкуренція на торговельному ринку України об'єктивно обумовлює необхідність постійного підвищення якості товарів та пристосування до сучасних умов.

Динамічний розвиток роздрібної торгівлі, значне посилення конкуренції зумовило суттєві зміни напрямів організації діяльності підприємств цієї галузі.

Наразі роздрібна торгівля знаходиться на такому рівні розвитку, що не відповідає вимогам сучасного ринку та потребує прийняття зважених управлінських рішень. Негативний вплив на здійснення торговельної діяльності підприємств торгівлі здійснила фінансова криза, яка знизила активність суб'єктів господарювання та зумовила зменшення платоспроможності та попиту споживачів.

Дослідженням сучасного стану та тенденцій розвитку торговельного ринку України займалося чимало провідних вітчизняних учених-науковців, а саме: В. Апопій, І. Г. Брітченко, Л. С. Веретін, Н. І. Верхоглядова, А. С. Крутова, Л. М. Яцун, О. Ю. Масленков, Л. О. Омлянович, В. В. Радаєва, В. В. Ровенська, А. С. Савощенко, О. М. Филипенко та інші. Проте під дією різних внутрішніх і зовнішніх чинників ситуація на ринку роздрібної торгівлі постійно змінюється. За таких умов особливої актуальності набуває необхідність проведення нових досліджень, визначення недоліків і шляхів їх подолання, зважаючи на важливість і вплив стану торговельного ринку на розвиток української економіки в цілому.

Сучасний ринок роздрібної торгівлі представлено значною кількістю суб'єктів господарювання, що перебувають в умовах постійної конкуренції, яка вимагає від власників принципів дій і розробки заходів, що сприятимуть залученню нових покупців. Водночас різноманіття ринку роздрібної торгівлі підвищує вибагливість покупців як до привабливості та якості товарів, так і до додаткових послуг.

Крім того, потрібно зауважити, що торгівля має значний вплив на розвиток і збалансованість внутрішнього ринку, виступає своєрідним агентом товарно-грошових відносин, що виникають між власниками товару, та забезпечує працевлаштування великої кількості працівників.

Оскільки внутрішня торгівля забезпечує ефективний зв'язок між виробником і споживачем, задовольняє потреби населення, сприяє просуванню товарів і послуг на ринок, її розвиток є необхідною умовою розвитку економіки регіонів. Проблеми, що виникають у торгівлі, потребують ефективного вирішення, оскільки мають вплив на економічну, фінансову та соціальну сфери [12].

До основних чинників, що впливають на зміну роздрібного товарообороту, належать:

- ✦ купівельна спроможність, споживчі можливості та вподобання українського населення;
- ✦ стан і проблеми товарозабезпечення;
- ✦ розвиток матеріально-технічної бази роздрібної торгівлі;
- ✦ інституціональні перетворення в українській торгівлі;

- ✦ зростання концентрації торговельних підприємств та конкуренції між ними [11].

Суттєвий внесок у розвиток роздрібної торгівлі по містах створює скорочення кількості вільного часу працюючого населення. Для таких людей актуальними стають різні види магазинів, розташованих переважно біля їх місця проживання, з продовженням графіком роботи, або взагалі магазини цілодобової торгівлі, у тому числі – торговельні центри [1].

Отже, на підставі узагальнення характеристик сучасного ринку роздрібної торгівлі, виділимо його основні риси та тенденції розвитку (рис. 1).

Р. М. Бугріменко зазначає, що орієнтація на споживача послуг інфраструктури роздрібної торгівлі є характеристикою, яка визначає динамізм розвитку сфери роздрібної торгівлі загалом. У своєму дослідженні автор наголошує, що зміна потреб з плином часу приводить до розширення видового різноманіття об'єктів інфраструктури торгівлі. Крім того, розвиток потенціалу суб'єктів як мережевого, так і немережевого типу зумовлює розширення набору послуг і підвищення ефективності міжфункціональної взаємодії. Для ефективного функціонування роздрібних підприємств необхідна наявність спеціально обладнаних приміщень, пристосованих для зручності обслуговування покупців, формування товарного асортименту та можливості його швидкої зміни відповідно до споживчих запитів [2].

Для визначення сучасного стану розвитку роздрібної торгівлі проаналізовано основні показники підприємств сфери торгівлі України протягом 2010–2020 рр., а саме: кількість суб'єктів господарювання на ринку з розподілом за організаційно-правовою формою та за розміром підприємства, а також регіональна структура роздрібного товарообороту та структура товарних запасів на підприємствах роздрібної торгівлі, у тому числі продовольчих і непродовольчих товарів. Це дозволило виявити основні загальні тенденції за різними критеріями відбору, про що свідчать дані Державної служби статистики України.

Кількість суб'єктів господарювання за КВЕД 47 «Роздрібна торгівля» за період 2012–2019 рр. наведено в табл. 1.

Так, за період 2012–2017 рр. спостерігається поступове зменшення кількості суб'єктів великого підприємництва на 46%, середнього підприємництва – на 21%, малого підприємництва – на 27% та мікропідприємництва – на 25%. Водночас доцільно відмітити й поступове зростання кількості великих, середніх, малих і мікропідприємств, починаючи з 2018 р., – на 25%, 2%, 1,8% та 3% відповідно, що пов'язане з поступовим розвитком торгівлі на українському ринку. Крім того, серед суб'єктів підприємництва, що займаються роздрібною торгівлею, спостерігається зменшення кількості як юридичних осіб, так і ФОП – на

Рис. 1. Основні риси та тенденції розвитку сучасного ринку роздрібно́ї торгівлі

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання за видом КВЕД 47 «Роздрібна торгівля» за період 2012–2019 рр. [5]

Показник	Рік							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Розподіл за розміром підприємства: кількість суб'єктів господарювання, од., у т. ч.:</i>								
суб'єктів великого підприємства	86	77	53	46	48	47	51	59
суб'єктів середнього підприємства	977	905	839	769	776	771	775	787
суб'єктів малого підприємства	19381	19857	16219	15868	13253	14089	14234	14342
з них суб'єктів мікропідприємства	16000	16847	13909	13687	11158	12051	12288	12453
<i>Розподіл за організаційно-правовою формою: кількість суб'єктів господарювання, од., у т. ч.:</i>								
юридичні особи	20 444	20 839	17 111	16 683	14 077	14 907	15 060	15 188
фізичні особи – підприємці	616 836	648 061	728 095	719 604	660 474	595 067	573 319	576 641

5256 од. і 40195 од. відповідно. Значне скорочення чисельності ФОП пояснюється високим рівнем конкуренції та конкурентного тиску, наявністю кризових явищ у вітчизняній економіці тощо.

Аналіз інформації щодо регіональної структури роздрібного товарообороту підприємств роздрібно́ї торгівлі (юридичних осіб) без урахування роздрібно́го товарообороту фізичних осіб – підприємців, а також тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській обл. наведено в табл. 2.

Отже, за даними Державної служби статистики, за період 2015–2020 рр. спостерігається поступове збільшення товарообороту підприємств роздрібно́ї торгівлі – юридичних осіб на 83%. Водночас доцільно відмітити, що в I кварталі 2021 р. товарооборот склав 230318,8 млн грн. Збільшення роздрібного товарообороту, скоріш за все, пов'язане зі зростанням ринкових цін, а не зі стрімким підвищенням попиту на товари.

На підставі статистичних даних щодо обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2010–2019 рр.

Регіональна структура роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі – юридичних осіб (млн грн) [8]

Регіон України	Рік						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	I кв. 2021
Україна	477966,6	546699,2	587784,5	667044,3	795204,2	874428,4	230318,8
Вінницька	11308,5	12165,3	12308,8	14482,1	18424,0	19835,7	5508,7
Волинська	10881,6	11607,1	9606,1	10288,3	12119,0	14500,1	3839,6
Дніпропетровська	47204,7	51643,6	55952,0	65855,6	79404,9	87982,1	23232,4
Донецька	13144,7	16352,1	15558,9	18978,5	23003,9	24511,1	6331,1
Житомирська	10733,8	11211,8	12178,0	14333,2	16551,3	17954,5	4649,8
Закарпатська	11638,5	13094,9	12170,4	13575,9	15027,9	14213,4	3768,0
Запорізька	21964,3	25348,7	25630,8	27669,7	32944,0	37670,4	9982,9
Івано-Франківська	10660,3	11726,5	11454,9	13119,2	15794,2	17031,8	4424,9
Київська	30514,9	36437,9	42053,7	50396,4	64238,5	78394,0	21418,1
Кіровоградська	8667,6	9598,6	10452,3	11626,0	13611,1	15495,2	3954,2
Луганська	2868,7	3488,2	3183,5	4361,0	5123,0	6119,9	1623,6
Львівська	28977,2	33999,4	37386,7	42741,1	50104,3	53341,7	14387,4
Миколаївська	11510,8	13048,2	13111,3	14824,2	17366,5	18447,5	4655,7
Одеська	36732,7	42584,5	47879,7	52993,0	63673,5	67978,1	17521,0
Полтавська	13094,0	15322,6	16742,9	19587,9	22269,5	25569,5	6534,0
Рівненська	9508,7	10131,8	9407,0	10673,1	12631,6	13328,0	3526,8
Сумська	8002,5	9163,7	9752,3	11522,3	13038,2	14037,6	3652,3
Тернопільська	7289,5	8095,3	6544,3	7136,5	8848,5	9673,4	2640,5
Харківська	36081,4	41799,2	45990,0	51650,0	58729,9	62692,8	16310,5
Херсонська	11055,6	12639,2	12833,0	14737,8	16543,3	17634,0	4431,7
Хмельницька	9930,5	11230,7	11398,4	11596,1	13870,7	16146,3	4183,5
Черкаська	10989,7	11942,3	11185,7	12588,1	15147,9	16449,4	4265,8
Чернівецька	7585,2	7809,8	7214,8	8031,1	8376,9	8455,3	2200,8
Чернігівська	8772,4	9693,5	10192,2	11521,6	12710,5	14643,3	3753,4
м. Київ	98848,8	116564,3	137596,8	152755,6	185651,1	202323,3	53522,1

проаналізовано обсяг реалізованих товарів за КВЕД 47 «Роздрібна торгівля» (рис. 2).

Виходячи з даних за 2010–2019 рр., спостерігається поступове збільшення обсягу реалізованої продукції – з 239347864,4 тис. грн у 2010 р. до 778593885,5 тис. грн. у 2019 р., тобто приблизно у 3,3 разу. Отже, незважаючи ані на зростаючий курс валют і підвищення цін, ані на кризу 2014–2015 рр., споживчий попит на товари, запропоновані суб'єктами роздрібної торгівлі, не зменшився.

Звичайно, за таких умов споживачі надають перевагу продовольчим товарам, адже людина не може жити без харчування. Тому найбільш постраждали саме суб'єкти господарювання, основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля непродовольчими товарами.

Зважаючи на те, що роздрібний товарооборот є основним показником функціонування торговельного підприємства, характеризує результат його діяльності по залученню коштів населення, створює підґрунтя для отримання прибутку, можна наголосити на тому, що саме цей показник визначає ринкову позицію підприємства.

На підставі даних Державної служби статистики України проаналізовано роздрібний товарооборот за товарними групами на підприємствах роздрібної торгівлі (юридичних особах), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, по продовольчих і непродовольчих товарах за період 2017–2020 рр. (табл. 3).

Що стосується товарообігу товарів на підприємствах роздрібної торгівлі в період 2017–2020 рр., слід відмітити, що спостерігається збільшення това-

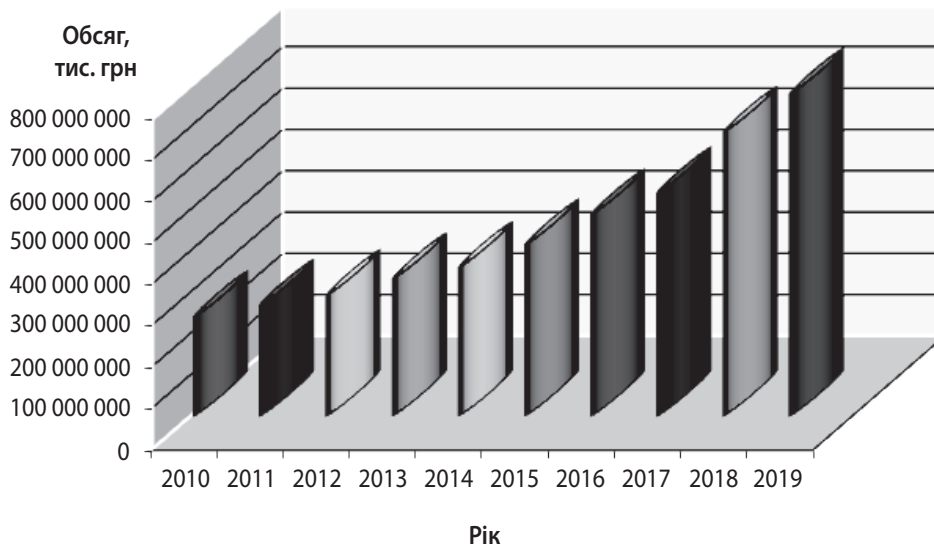

Рис. 2. Обсяг реалізованих товарів за КВЕД 47 «Роздрібна торгівля» за період 2010–2019 рр. (тис. грн) [5]

рообігу в торговельній мережі на 48,1%, у тому числі продовольчих запасів – на 64,7%, непродовольчих товарів – на 37,1%. Крім того, у кожній групі запасів є товари з найбільшим товарообігом. Так, серед продовольчих товарів найбільший товарообіг виявлено в таких категоріях товарів, як «Тютюнові вироби», «Фрукти та овочі свіжі», «Хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби». Водночас серед непродовольчих товарів найбільший товарообіг виявлено в таких категоріях товарів, як «Фармацевтичні товари», «Автомобілі, деталі та приладдя для них» та «Інші непродовольчі споживчі та неспоживчі товари». Це може пояснюватись як збільшенням ринкової вартості товарів, так і збільшенням попиту населення.

Наразі в роздрібній торгівлі відбуваються трансформаційні процеси, які стосуються не лише змін самих торгових об'єктів, а й каналів збуту продукції. Крім того, відбувається скорочення кількості торгових точок при зростанні їх площі, що свідчить про процес глобалізації у внутрішній торгівлі країни.

Так, з одного боку, зростає кількість великих торгових об'єктів, таких як супермаркети, гіпермаркети тощо, а з іншого – відбувається скорочення кількості невеликих магазинів, що не можуть конкурувати з великим бізнесом [4]. Пріоритетною локацією невеликих торгових об'єктів залишається сільська місцевість, що пояснюється низьким рівнем платоспроможного попиту, зменшенням чисельності сільського населення, відсутністю необхідності придбання певних товарів тощо [9].

Минулий 2020 р. характеризується стрімким зменшенням попиту споживачів, особливо на непродовольчі товари, що пов'язане з несприятливими подіями: негативним впливом пандемії COVID-19, карантинними обмеженнями, закриттям значної кількості підприємств, зменшенням доходів населення.

За даними Укрінформ і прес-служби Міністерства економіки, обіг роздрібною торгівлю у березні 2021 р. зріс на 13,1% проти березня 2020 р.; за I квартал – на 7,5% порівняно з аналогічним періодом минулого року [7]. Це пояснюється тим, що в умовах адаптивного карантину спостерігається відновлення економічної активності завдяки матеріальній підтримці бізнесу та населення з боку держави, стимулювання попиту.

В умовах пандемії нагальним постає питання реалізації товарів з метою не лише отримання прибутку, а взагалі збереження функціонування підприємств. На жаль, у режимі локдауну роздрібні торговельні підприємства, серед асортименту яких не було товарів першої необхідності, взагалі зачинилися, полиці інших магазинів спорожніли. Наразі подальшого поширення набуває тенденція переходу суб'єктів роздрібною торгівлі в Інтернет-простір, зважаючи на появу нових різноманітних форм Інтернет-торгівлі та можливості мінімізації підприємствами власних витрат, що безпосередньо вплинуло і на їх потенціал [3]. Суб'єкти господарювання стурбовані пошуком платформних компаній, які б допомогли їм з реалізацією товарів та їх рекламою. Вважаємо, що така тенденція спостерігатиметься й у наступні роки.

Для поживлення комерційної діяльності необхідно впровадження інновацій, застосування оновлених інструментів взаємодії, консолідації, інтеграції й автоматизації, що дозволить підвищити ефективність ведення роздрібною торгівлі як на сьогоднішній день, так і в майбутньому. Держава, своєю чергою, повинна стимулювати розвиток роздрібною торгівлі шляхом державної підтримки, покращення інвестиційного клімату в галузі, посприяти поліпшенню розвитку споживчого попиту населення [6]. Перед державою стоїть завдання визначення чіткої стратегії розвитку роздрібною торгівлі відповідно до сучасних вимог.

Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно́ї торгівлі за товарними групами за період 2017–2020 рр. [10]

Назва товару	Роздрібний товарооборот, млн грн			
	2020 р.	2019 р.	2018 р.	2017 р.
1	2	3	4	5
Усі товари	868283,3	793479,2	668369,6	586330,1
Продовольчі товари	384091,6	336587,9	289695,9	233204,1
М'ясо	17457,4	15627,3	16513,5	12535,7
М'ясні продукти	26739,1	23734,9	17359,2	13881,5
Риба, ракоподібні та молюски (включаючи рибні продукти)	18623,0	15430,9	12864,3	9583,1
Молочні продукти, у т. ч. молоко	8350,1	38311,4	33568,3	27016,7
сир сичужний, плавлений і кисломолочний	17889,8	15067,7	12100,2	9456,2
масло вершкове та продукти молочні пастоподібні	5906,0	4875,2	3913,2	3234,3
Яйця	5855,9	5040,0	5390,9	3974,8
Харчові олії та жири, у т. ч. олії рослинні	5169,1	4434,9	4027,4	3479,9
Хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби	29992,8	3488,3	3525,2	3054,0
у т. ч. борошняні кондитерські вироби	15502,4	28294,7	22703,8	18375,3
Цукрові кондитерські вироби	28366,7	14691,4	12147,3	9921,1
Фрукти та овочі свіжі, у т. ч. овочі свіжі	31355,4	26225,0	21997,4	16962,6
Фрукти та овочі перероблені	11546,8	26841,2	22548,5	17970,6
Алкогольні напої, у т. ч.:				
горілка та вироби лікєро-горілчані	16977,0	15616,9	14698,1	12182,5
напої слабоалкогольні	2590,2	2319,8	1963,5	1444,6
вина	9436,5	7877,7	7043,0	5805,4
коньяк	5853,1	5273,4	4605,3	3784,2
вина ігристі (шампанське)	4633,0	3992,3	3458,9	2585,2
пиво	20356,2	18403,6	15359,1	12047,1
Інші напої (безалкогольні), у т. ч.:	20874,8	19145,5	16171,3	12902,3
соки	4759,1	4365,3	3552,2	2887,5
води мінеральні	7667,6	7149,8	5714,1	4357,0
Кава, чай, какао та прянощі, у т. ч.:	13637,4	12034,4	10523,4	9034,9
кава	7428,3	6655,5	5852,9	4904,2
чай	3939,6	3512,8	3131,4	2740,2
Гомогенізовані харчові та дієтичні продукти (включаючи дитяче харчування)	6277,4	5412,5	3663,3	2476,7
Інші продовольчі товари, у т. ч.:	33258,1	27995,8	28290,5	23694,8
цукор	2951,3	2714,3	2471,5	2785,1
борошно	1779,4	1687,1	1304,8	1117,9
круп	6006,9	5146,1	4650,3	4134,6
вироби макаронні	5914,8	3835,1	3657,5	3018,8
сіль харчова	454,4	393,1	380,4	293,1
Тютюнові вироби (включно із супутніми товарами)	30774,0	24805,9	19926,6	18107,4
Непродовольчі товари	484191,7	456891,3	378673,7	353126
Текстильні товари, фіранки, гардини, штори та тюль	2915,8	2667,6	2391,7	1835,4
Одяг	25112,0	25588,9	21075,3	17580,4
Взуття	8170,9	8001,3	6155,0	5784,3
Шкіряні вироби та дорожні приналежності	989,8	963,3	474,8	421,8

1	2	3	4	5
Косметичні товари та вироби для туалетних кімнат	31028,5	30377,7	23678,0	20637,7
Годинники та ювелірні вироби	1788,3	1945,7	841,2	281,2
Книги, газети та журнали	1816,9	1755,3	1712,4	1471,7
Канцелярські товари	2141,5	1750,2	1706,2	1405,7
Комп'ютери, периферійне устаткування, програмне забезпечення	9903,7	7530,5	4790,8	4511,9
Апаратура побутового призначення для приймання, записування, відтворення звуку та зображення	8301,3	7168,9	6521,6	4036,0
Телекомунікаційне устаткування	16083,2	15588,5	13319,4	14516,5
у т. ч. телефонні апарати мобільні	13198,7	13737,9	11671,1	11973,9
Ігри та іграшки	4725,3	4556,6	3616,4	2901,0
Мотоцикли, деталі та приладдя для них	555,9	416,3	239,3	229,6
Автомобілі, деталі та приладдя для них	65005,8	60806,9	48408,0	47486,1
у т. ч. автомобілі	55218,1	51959,2	41483,1	40800,9
Спортивний, туристичний інвентар і спорядження	3425,3	2627,2	2164,1	1529,8
у т. ч. велосипеди	264,3	182,2	164,5	154,7
Меблі	6651,9	5791,4	4266,0	3354,4
Шпалери, покриття для підлоги, килими та килимові вироби	6631,8	6259,7	5848,3	5083,3
Побутові електротовари	24894,2	22083,7	19478,1	17795,1
Освітлювальне приладдя	3476,3	3303,6	1864,6	1647,7
Вироби з кераміки та скла, деревини, корка, плетені, ножові, неелектричні побутові прилади та устаткування	7946,2	7088,6	6057,5	4428,9
Фарби, лаки та емалі	3443,2	3178,5	2765,3	2321,0
Санітарно-технічне, водопровідне та опалювальне устаткування і приладдя	6561,3	6130,7	4378,6	3609,6
Інші будівельні матеріали	15916,8	15551,6	16187,5	14314,4
у т. ч. лісоматеріали та вироби будівельні дерев'яні	3183,0	3544,2	3303,1	2920,5
Добрива й агрохімічна продукція	557,5	488,1	332,7	247,3
Садово-городнє устаткування та інвентар, ручний інструмент	5832,9	4738,8	4113,3	3356,3
Фармацевтичні товари	85015,1	78275,0	65477,3	55226,0
Медичні та ортопедичні товари	15388,9	13801,2	10501,3	8697,8
Фотографічне, оптичне та точне устаткування, у т. ч. оптика окулярна	2056,0	2255,1	1395,7	1118,1
Бензин моторний	28063,5	29832,9	27621,1	36671,8
Газойлі (паливо дизельне)	22254,3	24110,3	20331,8	25080,0
Пропан, бутан і метан для автомобілів	16661,9	15445,1	12587,0	13734,1
Матеріали мастильні	599,2	375,3	278,8	301,5
Засоби для миття, чищення, полірування та догляду за автомобілями	495,7	401,0	288,6	246,1
Квіти, рослини та насіння	1416,0	1143,2	772,1	654,8
Тварини – домашні улюбленці та корми для них	4364,5	3493,4	2425,4	1612,5
Побутове рідке котельне паливо, газ у балонах, вугілля та деревина для опалення	155,5	295,1	351,4	490,6
Інші непродовольчі споживчі та неспоживчі товари	43844,8	41104,1	34257,1	28505,6
у т. ч. побутові засоби для миття, чищення та догляду	18606,9	16790,2	14133,1	10842,7

ВИСНОВКИ

Сьогодні досить складно недооцінити роль торгівлі в нашому житті. Торговельна галузь зростає швидкими темпами та неможлива без участі роздрібних підприємств, які є сполучною ланкою між виробником і споживачем. Підприємствами роздрібно торгівлі розроблено та впроваджено стратегії стимування витрат. Проте, у зв'язку з пандемією, а також економічними та політичними проблемами, власники підприємств вимушені впроваджувати додаткові заходи з метою повернення свого бізнесу до прибуткового зростання.

Зважаючи на те, що споживачі наразі більше стурбовані наявністю товарів та їх доступністю, ніж їх асортиментом, торговельним підприємствам доведеться пристосовуватися до вимог клієнтів, що може змінити спосіб їх роботи. Своєчасна розробка стратегії та вжиття заходів сприятиме підвищенню ефективності та продуктивності діяльності роздрібних торговельних підприємств, їх конкурентоспроможності та дозволить встояти в сучасних кризових умовах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровкіна Ю. О. Тенденції та перспективи роздрібно торгівлі в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 802–806.
2. Буріменко Р. М. Тенденції розвитку інфраструктури роздрібно торгівлі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2020. Т. 31. № 2. С. 154–160.
DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-25>
3. Бшарат Н. Сучасний стан та тенденції розвитку потенціалу конкурентоспроможності торговельних підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 62–69.
DOI: [10.32702/2306.6814.2019.18.62](https://doi.org/10.32702/2306.6814.2019.18.62).
4. Вороніна В. Л. Торгові мережі України: особливості функціонування, управління та розвитку. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 56–62.
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Карнаушенко А. С. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку роздрібно торгівлі в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 1.
DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.51](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.51).
7. Обіг роздрібно торгівлі у березні зріс на 13,1% – Мінекономіки / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3232926-obig-rozdribnoi-torgivli-u-berezni-zris-na-131-minekonomiki.html>
8. Регіональна структура роздрібно торгівлі підприємств роздрібно торгівлі / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/sr/sr/sr_u/arh_sr2020_u.html
9. Ровенська В. В., Буркацький Ю. Ю. Аналіз сучасного стану розвитку торговельної галузі України. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2. С. 145–150.
DOI: [10.12958/1817-3772-2019-2\(56\)-145-150](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-2(56)-145-150).
10. Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно торгівлі за товарними групами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
11. Тараненко О. О. Тенденції та чинники розвитку роздрібно торгівлі України. *Економічний простір*. 2012. № 64. С. 126–131. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1898/1/Тараненко%20О.О..pdf>

12. Филипенко О. М., Колеснік Т. С. Аналіз стану та перспективи розвитку торгівлі Харківської області. *Економічний простір*. 2019. № 148. С. 59–71.
DOI: <https://doi.org/10.30838/PES.2224.290819.59.571>

REFERENCES

- Brovkina, Yu. O. "Tendentsii ta perspektyvy rozdrubnoi torhivli v Ukraini" [Tendencies and Prospects of Retail Trade in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, no. 10 (2017): 802-806.
- Bsharat, N. "Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku potentsialu konkurentospromozhnosti torhovelnykh pidpriemstv Ukrainy" [The Current Situation and Trends of the Competitiveness's Potential Development Trade Enterprises of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 18 (2019): 62-69.
DOI: [10.32702/2306.6814.2019.18.62](https://doi.org/10.32702/2306.6814.2019.18.62)
- Buhrimenko, R. M. "Tendentsii rozvytku infrastruktury rozdrubnoi torhivli" [Infrastructure Development Trends in Retail Trade]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Ekononika i upravlinnia»*, vol. 31, no. 2 (2020): 154-160.
DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-25>
- Fylypenko, O. M., and Koliesnik, T. S. "Analiz stanu ta perspektyvy rozvytku torhivli Kharkivskoi oblasti" [Situation Analysis and Prospects of Trade in Kharkiv Region]. *Ekononichniy prostir*, no. 148 (2019): 59-71.
DOI: <https://doi.org/10.30838/PES.2224.290819.59.571>
- Karnaushenko, A. S. "Analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku rozdrubnoho tovarooborotu v Ukraini" [Analysis of the Current State and Prospects of Retail Income Development in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 1 (2019).
DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.51](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.51)
- "Obih rozdrubnoi torhivli u berezni zris na 13,1% - Minekonomiky" [The Turnover of Retail Trade in March Increased by 13.1% – the Ministry of Economy]. *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3232926-obig-rozdribnoi-torgivli-u-berezni-zris-na-131-minekonomiki.html>
- "Rehionalna struktura rozdrubnoho tovarooborotu pidpriemstv rozdrubnoi torhivli" [Regional Structure of Retail Trade Turnover of Retail Trade Enterprises]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/sr/sr/sr_u/arh_sr2020_u.html
- "Rozdrubnyi tovarooborot pidpriemstv rozdrubnoi torhivli za tovarnymi hrupamy" [Retail Turnover of Retail Trade Enterprises by Product Groups]. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Rovenska, V. V., and Burkatskyi, Yu. Yu. "Analiz suchasnoho stanu rozvytku torhivelnoi haluzi Ukrainy" [Analysis of Modern Development of Trade Industry of Ukraine Status]. *Ekononichniy visnyk Donbasu*, no. 2 (2019): 145-150.
DOI: [10.12958/1817-3772-2019-2\(56\)-145-150](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-2(56)-145-150)
- "Statystychna informatsiia" [Statistical Information]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Taranenko, O. O. "Tendentsii ta chynnyky rozvytku rozdrubnoi torhivli Ukrainy" [Trends and Factors in the Development of Retail Trade in Ukraine]. *Ekononichniy prostir*, no. 64 (2012): 126-131. <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1898/1/Тараненко%20О.О..pdf>
- Voronina, V. L. "Torhovi merezhi Ukrainy: osoblyvosti funktsionuvannia, upravlinnia ta rozvytku" [Trading Networks of Ukraine: Features, Management and Development]. *Ekononichniy forum*, no. 4 (2018): 56-62.